

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээд Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

КОЛ АЖЫЛДАР МУРНУВУСТА

М. С. Горбачевтин Ыраккы Чөөн чүккө чоруп турганын доогузган, ол чорунун чыгыш аай регионалдык политиказын хемчээлини крайың ур аусуулаң хөгжүдүлгөсүн принциптериң көңүлүңгө тоодаткан. Чөөн-биле сөмөшкөшкө, партия эң дээш хемчеглерин болгаш аргавирлерин шийил ап, ону ажылдап тургаш, чуртун экономикажың денгизүүргө Ыраккы Чөөн чүктүн киңер удуң дика салгытырар. Ыраккы-чөөн-чүктүр, эзе тургустуушкунуң темпини бешлеринге, боттары бешке бе? Ийе, белең. Владивостоктун башчылары, Амурда Комсомолскинин ужуз чүт болгаш судо тургужулары, Находкинск портчулары, Хабаровск крайың көзү ишчилери ажитчы дорт сөзү-биле СЭКП Тыва Комитетинин Чыгыш секретарыңа мича деп чутаалаанар. Партияның удузгучу-биле болган хай саның ужуражышкыңар, ажыл-чарың, ажил-агыңың ужуражышкыңар улут хемчээлдер шийитилерин хулаң алдыңар, дүргөн бурунгаар-лаарыңа шалтыңаң турар бүгү чүктүр-биле эңгеш чок демисал чорударыңа эргеш чутула байддыл тургускан.

СЭКП ТК-ның Чыгыш секретары-биле ажал, тодарай чутаан кылдыр дээш бөдүүн кижилерин, — далайжыларның болгаш тузгужуларың, школаларың болгаш бажың ээлерин, улут күл-соруң-биле кээп турганың көргөн бис. Ужуражышкыңар буруң бот-бодуңга дөмөй болбаан. Чугаа дүжүт, ажал, алышкыңың азы хоорайы ашчы-биле хандырыңың-даа, чурттага тузгужуң азы урулар хевини шыңарыңың-даа дугайыңа бооп турган болза, оларын шүтүрү, килдирерин соруң-хөмүң биле алырчың, оларын-биле дугуржу-сөмөшкөшкө, ажил-хөмүң эки чорударың шийитилерин уттанган. Владивостокта СЭКП-нин Первоуральск райкомунун бирги секретары Л. Егорова биске мынчаар чутаалаң: чурттуң ажил-хөмүң-биле болгаш кижилерин саның-сөмөшкөшкө эгелдиг амың эзе тургустуушкунуң салым-чолу — коммунистерин холуңа. Ажил-хөмүң чедириниң бүгү эселдерин партияң удузгучулар хуңуң чутула айтырарларын шийитилерин боттарың ажилың канчаар эзе тургустуң алдыңар хаммажың деп бойлай-дыр мен. Эскер чутаалаарга, партияңар эзе тургустуушкунуң

дайынчы штабтары бооп, дүргөн шийитилерин хаммажың. Ындыг штабтың канча турары база ужуз-тукамың. Бистер коммунист Л. Егорова-биле райком кабинетинге эвес, а хоорайың чаа микрорайонуң тузгужу тургужуларыңа ажал бажыңга ужурашкан бис. Далай. Первоуральск райкомунун секретарыңың кабинетинин ажитчы: «Шүтүсүт заводуңа чорупкан», а бир негелде эрткенде: «Шүтүсүт, дыштанар черже чорупкан» деп бижил-даа кааң болгай-ла. Чок, агаарлап, дыштанар чүе кайла боор. Амур мугулуруң орта чай бешин дүшкөн эвес, районун коммунистери дыштанар чайы бешин чок болган улус болгай. Олар Оокум океаның кайгачык чараш эриктелерин, он-он километр черин дыштангыла зонады кылдыр тузгужуларын шийитилерин. Оон кайгачык чараш алдыр-лаа ший, чүтө доозары артык. А чаагайжыңа пазың үрүм-беле дээш тоомчага албас болза ол ший эвес-ле болгай. Эштер черлер-даа, урулар илдертерин чаа хевир-даа, Ыраккы Чөөн чүктэ эң баштагы метрополитенин төлө-вилең-даа, далайжыларның чаа кутуу-даа—бо бүгү СЭКП-нин XXVII съездинин доку-ментилеринге социал програм-ма деп шийитилген фонту-нун кескелери болур. Бистин бүгү амыралыңың эзе тургустуушкунуң чокта програм-ма боттамас.

Бүгү улусту партияң угулаңдырарың эзе тургустуушкунуң, ол болза чүтүң-даа муруңа бистин кижилерин эзе тургустуушкунуң болур. Ол болза, кылган чүтүң-дүң эне-не шыңгы үнелешкениң, чүңү кылп шылаарыңа дензирер болур — деп, Хабаровскиден ырак эвесе турар «Красноярский» совхозтун директору Л. Мазин саныл турар. Амы үзе медреселер ажил-ишиң буруңуң хөмөң турар темага чутаан болган таарыла эвес. М. С. Горбачевтин хемчеглерин ажил-агың белектерин турган. Ынчалза-даа ол чорук хөмөң ажил-ишиң аналарың ажил чуруму бичиң-лаа үрөвсүң. Шыңал-ла, хөмөң, Ыраккы Чөөн чүктүн эң улут үлестир төптөрүн бичиңиңе доктаамал өвүң турар хөмөң-дөргө сүтү, чаа нагааларың, эвти берип турар совхозтун ижи эки завод бугу-дүргөң шыккан тодаргай ажилдап турар. Ол болза, көдөзө индустриалдык техноло-гия-лар. Ол мында тарга шөл-дөргөң сайыраңгай ажилдап кылмышкыңың-даа база

күш-ажылды сайыраңгай ор-ганизастан тургусаның-даа, транспортту бийлиңг ажал-лааның-даа болгаш тузгужу шапкыңдарың-даа бар. Мындыг кижик: чачыл болган, бөдүүн-биле чута-лаарга, күш-ажылдың хажы-гай организастаңкыңың эзу-луг бот-оругу-чарыгыңың негелдеринге шалтыңаң турган — оон чайгыш чокка ойта-ла каапкан. Ажил-агыңа үрүмкө бригадалар чок, ич-чала-даа мал ажил-агыңың үнүш өстүрерин, меха-низацияны улааттырар улут хөмөң бар. Оларны кайы-зың-даа ажил-хөмөң долзуу-биле бүзүрттерин специали-ст баштап турар.

Директорга ам чүү арта-рың? — Экономикажың политика, садың саарың, социал тала болгаш өөрелдиге бажың-даа, Чаа сорулаларың ший-тирлеп турар чорук өөрөң ужузга таарып, бүгү ча-рысалангың болуңа алдыр-лаа кортпас, чамдык чарын диттерин апаргылар. Ажил-хөмөң хөмөң ажил-ишиң дугайың директоруң ажил календарыңа көрүп болу-руң эзелчегил арын чектер наачыңкыңың-биле «дүргөн эрттерген хурамыңың» соода: «26 тонна сүт, 20 тонна — капуста, 15 тонна огурец, 6 тонна помидор, эвти — че-жени хулаң алдыр дуга-жаар» деп бижэң. Сөмүгү доматың таймыр-лаа көрүң: эңт продукттарың дай реставрация чутула айты-рың болур. Ыраккы Чөөн чүк-те база. Ол ийи талайың: мал-ды өстүр болгаш оон ком-бинаттарга чидир чокка ду-жаар. — Чамдык эселдерин эзе тургужуң дээш эвес. Ол чорудуңаңың бүгү-ниятиниң кылдыр болдуп кылган болгаш оон комплектиң болганы-биле ол улут үнелг — деп, Л. Мазин саныл турар. Баш бурунгаар чутаалаң кылы: 1800 шапка чедир советок төлөклеттеринг адрес-терже садың саарың план-наа бүгү продукцияң чору-дуп берген. Огуруңа хөмөң берип шылаңкан. Эвти 40 тонна дугаа шылаң. Ол дензиди «Красноярский» ажил кылдыңа белең тур-ган. Регионуң бугуруңа кү-чүзүң шүтү тургужуң турар-лар-биле СЭКП ТК-ның Чы-гыш секретарыңың беселдиг эвези эвес айтырарың, «кошак черлерин» илдертер, оларны оал чокка шийтир-лээр хөмөң.

«Ажыла немей, дөңүң кы-лың болур ийи бис, бир эвес-ле.» деп өстөрүн заводтар-га, тузгужулар, пазула кырың-

га, кудумчуларга ону долга-нып кээп турган кижилерин М. С. Горбачев хөй улаа дын-нап келген. Ыраккы-чөөн-чүктүр бот-дунуң бугуруңуң талазы-биле — азырадыңдар эвес, хылаңчактар эвес, а ший-тирлеп кижилер. Кайгачык чараш-чагай, иччала-даа дошкун бөдүүсүң кылаа амырал оларны «бөдүүсүң бергелерге» дилемсизинге болгаш хөмөң-агаарыңа, ха-мыктың муруңа боттарың кукүңге даңырыңа өөрөткен. Бергелер мында эвеш эвес. Боттуң ажил-хөмөң — ба-дык тымыңдыл, шахталар-дап, фабрикалардап, порттар-дап муң-муң километр чер-лер турар ведомстволар кашчаларыңың «чугаа-дык» чорудуңаң тымыңдыл бергелерин анал немейин турарыңа аналган. Ол хуң-перде М. С. Горбачев-биле чутаалаңгың турган муң-муң кырың-чөөн-чүктүң турган то-даргай чамдык саналары бо.

Т. Сурков, Владивосток-тузгужу: бо архитекторлар чүтө мындыг харам улус боор. Кижилерге дегемин өөрүшкүң чүтө эвештиң тө-лөвөл берип турарыңа ден кижилер ботай боор-дыр. Оларын боталарын тузгужу шийтирер бистер ботан-дырмың шылааңдар ден сес-тин турарыңар ол бе? В. Абонисов, Ледокот ка-питаны: БАМ-ның чүктүрүн немелде салымкыңар чокка ажилдап кылдыңар көү-дөргөң далайжыңа белең. Чугаа демир-орукчулар-биле адырларың харылаарың улам боттуң бугуру чуту-лаң. Э. Антонова, балык болба-зырадыңың: мен боталарың чартылаңың аргаларың кошмак ажилдап, үргүзү-ле чаа чүтүлдерин тузгужу, алыр, тылар дикшиң турар-дыр бис. Беримең дык тур манаар боор-дур бис. Ол өстөр чүңү илдердиң турарың? Сөмүгү кижилерин-даа болза алаң кырыңдыр. Ынчалза-даа Антоно-ванн дашкың хөмөң оон: «1-ги класстың бал-дык болбазырадыңың-ма-трос» болуп ажилдап турары оон албаң-дугаа-биле дүң-шөң турар. Аалчылар хулаң алдырны ылак бажыңың өвөл-чааың эвеш шылаң, ажилың, шөвөгүн-чараш ол ажилдадың океаңа оон эвеш каш чыл ажилдап турары, чокта чаа суднуо комплек-стиң чартыңа «Ыраккы Чөөн чүк» ажилдырлың бааза-зың дугайың кузедин бол-гаш белең-биле чутаалаң турар. Хөмөң — автома-ти-

ка, экипайтын амыдыралы-ның байдды — кончук эки. Балык тымыңдың эвеш каш катан үнелгениң соода, ча-рыгдалар хөмөң кырыңа де-дир эгиттиңен. Чикек эки, а ону эдере-ринге далашпаң. Чаа кү-чүлөр кирип турар, анал ажилдап кижилер чедип-лес. Амы үнелгэ техниказың чүтө аштың бир кезин, чартың ажилдап турары ажил-агың чорук бе ол? Бугуруңаң интенсифика-ция — деңсизерин соци-ал-экономикажың хөмөң-дүргөңдүр бугу бо-дур. Ол бугу — арыкың-чүк-чү-чүлериң холуңа. А чурттуң соруламың — оларга бүтү, хө-мөң чүтүлдер-биле дузала-рың. Оон иштинде калдың-даа чидиң болза, шың өс-беле база дузалаңар хөмөң. Бир эвес түз солунар четистер дугайыңа бижириндең көртөс болза, Хабаровск крайың чөм-чөм солунарың-да байдды эвес деп, М. С. Горбачев чутаалаң. Анаа чамдык партия комитеттери салдыр чедирип турар, оон түнелдиге эзе тургусту-нушкунуң кырың-биле чыры-лаа, бистин амыралыңың бугу чүтүлү чорукчулук кылдыр көрүңүң турар. Шү-гүмүң — кылдыңаң кал-дың-бир чүе түн бээр чада-вас деп сестир. — Сөмүгү он чыл дугуруң-даа түс чөм солунуң чыла-рыңаң бир дугаар ойта-лаңың — деп, техника болгаш геофизика институтуңуң улут өртөм ажилдадың, хабаро-чу Ф. Онухова чутаалаң.

— Чүтө? — Солуң муруңуң дайынчы арга-иштерин чидирген-дыр-деп, ол чутаалаң. — Ынча-гаң, ону чүтө өй-өйдө садын номчуруң-ла-дыр мен. Солу-нуң бир кол четпегин — эзе тургустуушкунуң-биле хол-башкан чидиң темаларың оры. Солуңуң шыңар тала-зы-биле чаа дегелде көдүр-гүн — чүтө редакция док-ламентин, илдерлериң удузгучулар килдирерин соруламы эвес, номчукуларың бот-тарың, амыктың корреспон-денттерин хөмөң ботур. — Солуң — ол дөргө пар-тия комитетинин ажилыңың стилн ийи бүгү чырыдап турар көрүңүң-дур — деп, Зоя хоорайың чуртакчың М. Тихомирова чутаалаң. — Бистин «За коммунисти-ческий труд» солудан СЭКП хооромунуң алуемундан азы хоорай Советинин сес-сийаңдап өчтөң поштазы, бистин ажил айтырларың, бистин ховар таарыжың сес. А хөмөң кырыңа ол солуну эртенде илдер, ону уду-руң

1986
ЧЫЛАДЫҢ
август
2
суббота
№ 181 (13181)
1925 чылда
үндөйлөтүлгөң.
Өртөз 3 көпөк.

ЭШ М. С. ГОРБАЧЕВТУҢ ЫРАККЫ
ЧӨӨН ЧҮКТӨН ЭЭП КЕЛГЕНИ
СЭКП ТК-ның Чыгыш се-
кретары М. С. Горбачев
Ыраккы Чөөн чүктөн Мос-
квалың 31-де эвеш келген.
(СЭТА).

А Я Н - Ч О Р У К УЛАМЧЫЛАВЫШААН

Турция Республикасының Пре-
мьер-министри Т. Озал июль
31-де Узбекистан-биле таян-
жылганын уламчылаан.
Ташкентте аалчы Билим-
дес солдаттың хөмөңгө чекет-
тер салган.
Самаркандыга Турцияның
чааң башкың болгаш оон
кадайы ол буруңу хоорайың
төмүг болгаш архитектура ту-
раскаалдарын таныжып көр-
гөн.
(СЭТА).

СЭКП ДОКУМЕНТИЛЕРИНИҢ ЧЫНЫДЫЗЫ

СЭКП ТК-ның марксизм-
ленинизм институтуңуң бол-
гаш СЭКП ТК-ның ишти
кидирерин белектерин «СЭКП
съездинин, конференция-
ларының болгаш ТК плену-
мдарының резолюцияларында
болгаш шийитилеринде» деп
чымыдыңың тоску үндүрү-
гөң оон дугаар томуң пар-
лаң үндүргөн. Номда 1961
чылдың январьдан эгелеш
1965 чылдың декабрыга чедир
партияның эң чутула доку-
ментилерин кирген.

Парламентинин докумен-
тилерде совет иштелдигин э-
кономикажың, социал-политик-
кажың, културтуң улам ийи
хөгүдүлгөң удузгучу, СЭКП-
ның удузгачы арганыңа тургужу
бизмилер, тайбың болгаш
уластарың ажил чок чоруу
дузгачы демисал калбартың

(СЭТА).

Мал чөм белектеринин шалыңчы ийи айы чоруп тур

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-нин
Министрлер Чөвүлелинде, профблчөв-
лелинде болгаш ВЛКСМ обкомунда

МУРНАКЧЫЛАРГА ДЕНЕЖИЦЕР!

СЭКП обкомунун бо-
роу, Тыва АССР-нин
Министрлер Чөвүлели,
профблчөвүлел бол-
гаш ВЛКСМ обком-
уңуң ийиңи чартың-
да мал чөм белек-
кээр талазы-биле район-
нарың социалистиң ча-
рыжыңың түнелдерин
үндүргөн.
Июльдун ийиңи тар-
тында мал чөм белек-
кээр талазы-биле:
— бир чижегел баш-
ка онааштыр мал чөм-
нин бүгү хевирлеринге
чөмөргөлгө — единица-
зын 2,68 центнерге бе-
леткээрин хандырган
Талды болгаш бир баш-
ка онааштыр мал чөм-
нин бүгү хевирлеринге
чөмөргөлгө — единица-
зын 1,91 центнерге белек-
кээрин хандырган Улу-
Хем районнарың социа-
листиң чарышкың тилек-
чилер деп санаан.
Талды болгаш Улу-
Хем районнарың СЭКП
обкомунун, Тыва АССР-
нин Министрлер Чөвүл-
елинде, профблчөвүлел-
дин болгаш ВЛКСМ
обкомунун шийтир Кы-
зыл тузгун болгаш 200—
200 рубль акша шанна-
лың тыпсыр.

АЯС ХҮННЕРНИ АЖЫГЛААР

Репортаж

Алаатта ситен кестирген,
бадурган (чурукта), сөөр-
көң болгаш сараттаан трак-
торлар ийи-бөр караң-
жы-лаа тур. Кааң хуверин
долу ажилдап дош Дурку-
га станциязыңын ситенче-
лериң бачым ажилдап тура-
ры ол. Талам районун
ажыл-адырлардан бо кол-
дөргөң мал чөмөңи бол-
леткелдиги эң хөй мал чө-
мөңи белектерин, социали-
стиң чарышкың беринде чо-
руп турар.

Владимир А. Агомежанов
уудуруң мал чөм белектер
механизастаңгыңа бригада
муруңкылар хөй. Чижө-
дөргөң, ситен кестирчиги
Алексей Хурун-оол хуңи
ийи норманы чукүдөп турар.
Ол ажил-агыңың хооун
механизатору, дуриулажы
сегити. А Сергей Иванов
тоску класста өөрөң турар.

бо хуверде ол мал чөмөңи
белектеринге ажилдап, гра-
блыктың турар. Оларны
кайызың-даа муруңкы.

Эрг-Барымкың сурагым-
механизатору Амур Кара-
Салды уудуруңа бригада
төмүңе СЭКП райкомунун
инструктору Ч. Сагаачы күш-
ажылы эвес орулалар-биле
демисал дугайыңа докумен-
тилерин допу таныштырар,
совхозтун амыралыңда то-
даргай кижилерин илдер-
шкан, кижик беседэ кылды.
«Хөмөң» совхозтун чамдык
механизаторы, чөмөң-ча-
ры машың-техникамы өскө-
р ажилдап турарың дугайың
рейс-билер түнелдери көрү-
скөн. Ынчангаң ону чутаала-
вас, садыңдырбас арга чок
апарган.

Дараазында партокм сек-
рета М. Д. Сава ажил-агы-
да ситен белектерин оон хо-
кукта түнелди механизатор-
ларга таныштырды. Чарык-
ка А. К. Кара-Салды уудуруңа
механизастаңгыңа бригада
бирги черде болган. Тодаргай-
лаарга, ону хонукта 240 тонна
ны сараттаан тургаш, ону 250
тонна чедирген.

Бис анаа чоруп турувуста,
магальы аяс хүнер болгулаң
чүе. Ынчангаң бо бригада
чаныс хүн-ле 65 тоннаны
сараттаан. Ол дөргөң, ийи
совхозтун бир хүн кылар нор-
мазыңаң беш 5 тонна ажил
турар. Бригада төмүңе көрү-
гүзү материалдарыңа
хөй-ле чүдүлгөң билиң алган
бис. Ылангың механизаста-
тыңан бригада бо чымың
1650 тонна ситениң белек-
терин, оон ийи ситениң бө-
көсү сараттаар, престав-
механизаторларың хүн-
норманы оон өргөк-үзүңн
кадың болуруң бирден би-

рээ чокка бижээш, көсүк че-
де аскалаң болду. Кижилер
дээш ажилдап турарын бил-
ир болган, хол дымзың болур.
Амур Конгарович Кара-Са-
лды уудуруңа механизатор-
ларын ажилдап турар чөм-
нин чарыжың магалдымың
кедээ талазында нагаан ша-
тар-дагар, а муруңу талазы-
да селбегер таллар, хадыңар-
быс шийиттерин буга, оон
ийи-лаарга, чүрүмдүгү, ша-
пыңа аяс хүн хөмөң. Көсөк
үзең чөмөң, ажилга айка-
ла шийиткың болган. Ынча-
гаң ам бойдустун хайыра-
ны саның аяс хүнелде бо
бизмилерин узуу эртен өртө
үнелг, кезеңиң оон шака
чедир ажилдап турар. Ынча-
мас болза хоржок.

Боларың ажилдап турар
шүтүң ийи хувааң. Бир та-
лазы дүжү бээринде 82 гектар,
оон ажап доогулаң. Ийи
сарааттар нагаан-нагаан апа-
лазың, бөдөң берген турду-
лар.
А бо шөлдүн, бизмилерин
бүтүңү ажилдап турар че-
риңиң, хөмөңдө 72 гектар.
Ситениң дүжүлү эртен чы-
дазыңдан артык болганың
кижи буруң магалда, өөрүң
чутаалаң. Ындыг чаагай си-
гениң шыңарың кылдыр ке-
зин, бөдөр, сарааттар эжи
механизаторларың соруу
үзү. Ынчангаң мында кижилер
буруң ботуңуң хайыраң-
лазың билиң, кылмак ажилдап
турар. Эң мынаны ситениң
мажалтамың-биле ийи катан
граблың турар. Бо чымың

ку чаа-ла белектерин тур.
Бизмилерин ийиңи талазы-
да граблың тракторлар бар.
Оларын бизмилер Эрг-Бар-
ымкың эрес кызы Айдир Хо-
мушук башкарып, шалыңгы
дирттиң магалың турар.
Бо бригада түнөс 24 тонна-
ны сарааттар планың. Бо
дөргөң белең эвес ажил. Ын-
чала даа ажилыңа харчы-
салгың, бөдөр мергелдиг кыр-
дарың болгаш бо бригада
чыл саның-да-ла бөдөр түн-
елдерин чөмөң ап келген. Бо
чымың база муруңа адың
салбаң.

— Аяс-ла турар болза,
планыңаң ажил күүсүңер
бис ситен-даа аяк — деп,
бо бизмилерин кижигиңиң
чаныс сөмөң биле чутаалаң
турар. Ажилга арай таары-
ча чок деп-ле дөргөңиң
чүдүлгөң дугайың мытта-
вайа бар болза ийи эвес.
Чүд дөргөң, бизмилерин кижиги
үнелгине чөмөң турла тава-
рышкың болгаш карака до-
рааң-ла илдең чүд болза, че-
м хирелг удуз-тур дөргөң
билдиге берди. Хөмөң чыг, рай-
подан элөө бижирарыңа
таарышпас дагаң ажилген,
оон совхоз төмүңе бижирип
турар. Оон аныга сүт аймаа
чок ферма суураң ырак эвес,
ол хиреле сүтү чүтө эжел-
бей турарың деп айтыр
чайгаар-ла тургустуңуң келди.
А совхоз күрүңгө сүт дугаа-
рыңың планың ажил күүсүңер
турар. Ол шыккан ситениң
ниң, соодазыңа аяк-саян
чедир чөмөң биле база элде.
Бо-ла бүгү чөмөңиңиң пле-
релг келген партокм секрета-
рыңа айка-ла эңгеш болган.
Ынчангаң ону чаладыр та-

сүтаттың шөлдөң ийиңи
дүжүлү ап болуруңуң аргам
бүтүң бар.

Бо бригада адың кижилер
составың партия бөдүр бар.
Ону сарат — салымкың. Се-
дир-бол Хоомушук уудуруң
турар. Оларын далааңың —
ажылың шыңарың болгаш
техникажыңа харылаң. Ажил-
дыр, бөдөр мергелдиг кыр-
дарың болгаш бо бригада
чыл саның-да-ла бөдөр түн-
елдерин чөмөң ап келген. Бо
чымың база муруңа адың
салбаң.

А ийи кол четпес чүдүлү-
дараазында хүн «совхозтун
МТМ-ге болган эртенги ху-
вааңа хураңыңа олурдушкың
көрдүсүң. Эртенгиңиң 7.30
шакта улус чыгыр эвеш. Ол
шакта хөмөң, чөмөң, чүдө
ийи-чаныс кижилер бар. Маңай,
манажың турла, шак орай-
таан. Эртенгиңиң 9 шак ажил
турал, улус ажилдап че-
риңе чорутулар. Ол орай-
дыр, орай. Бир шак буруңга
ажылдап үндүрерин аргам
турган. Ол дугайың туралга
келгенер чутаалаңгың турду
ийи.

Бизмилерин ситен шөлдөң
бөдөр-бөдөр аштар ийиңи
чамдык чыгылаң. Оларны
чамдыктың техника кылды-
рып, сөөтүң турарың килдир-
келди. Ол аштар ажалк шал-
тыктың дөргөң Айдир Хо-
мушук башкарып, шалыңгы
дирттиң магалың турар. Ол
шакта, ситениң чүдө бо
чымың эвес, муруңаң бөдөр
көмөң келген-дыр. Ону со-
хозтун удузгучулары билес

эвес. Дашты аштар арылаар
арга бар. Бо дугайың партокм
секретары Мадыр-оол По-
ррекең Савага била чутаа-
лаң бис. Күстөң эгелен, оңу
аштап, арылаар болган.
А ийи кол четпес чүдүлү-
дараазында хүн «совхозтун
МТМ-ге болган эртенги ху-
вааңа хураңыңа олурдушкың
көрдүсүң. Эртенгиңиң 7.30
шакта улус чыгыр эвеш. Ол
шакта хөмөң, чөмөң, чүдө
ийи-чаныс кижилер бар. Маңай,
манажың турла, шак орай-
таан. Эртенгиңиң 9 шак ажил
турал, улус ажилдап че-
риңе чорутулар. Ол орай-
дыр, орай. Бир шак буруңга
ажылдап үндүрерин аргам
турган. Ол дугайың туралга
келгенер чутаалаңгың турду
ийи.

«Хөмөң» совхозта А. Ка-
ра-Салды уудуруңа шалың-
гыңа бригадыңа ажил-хөмөң-
быс шак мынчаар таныштымыс.

С. ХЕРТЕК.
Барым-Хөмөң райоң.

Д. УЛЗЫТОВ.
(бурт чогаалчы)

ЧАГЫГ

Даглар сиртин шыпкан харлар
Дажыг суг бооп эрий бээрге,
Хайлаага күш эде бээрге,
Катап мена сактып келем.
Чайгы чактар куткан баарга,
Чаштыг караң муңга чынап,
Ынакшыдан сарыналган,
Ычачан дагын сактып келем.
Күсүк бүрү адым шыкым
Хүдүр-хүрүн чечетерин
Куспакташтын чыдыптарга,
Кударсап, мени сагын.
Часын салгын дүлгөзүм
Чалым ким сээ кечик

Н. КУУЛАР
отулдурган.

БҮЗҮРЕЛИМ

Чечек онган күсүк шагда
Шердиге удеп калдым.
Чалым келген аныр
Күш дег,
Чагааларым ужул келген
Чалым почкам
Чоргаарландым.
«Челпн кэрия манаар мен»

Сая сөзүң—дайгыраң ол.
Кызыгаарга, тайымга-лаа
Кыпкан от бооп калы чор сен
Кымдан артык бүзүрелим.
М. ТИРЧИН.
ажылың.

ТЫВЫЗЫКТАР

АРГА-АРЫГ, ОҢТ-СИГЕН
БОЛГАШ БАЛПАК ДУГАЙ-
ЫНДА ТЫВЫЗЫКТАР

Чаа чылда чалаттарым
Чайгы дөңгөз келди.
Сарыг-тоңууг сикинди,
Сая дүгү тоглады.
Чылбыртай,
Митырмай,
Чыдар дээрбек —
Мындыг дээрбек.
Шалты — тылан эвес болду.
Чалты — от эвес чорду.
Сарыг-кызыл төмөңгү,
Салбаң-ногаан чаштыгы.
Шуду-ногаан боттуг,
Чукуу-ногаан шыгыт.
Кызыл ханы иштине,
Кызыл ханы даштында.

О. ДАРЫМА.

УЖУРАЛДАР

ХЫНАЛДА

Бир катан мындыг болган.
Сагымды Кызыл-Тейге ол
эртен аяк пааны-лаа халчок.
Сыг дээр бешик сырын чок.
Хеп-хевтерин суурга кызыл
довураткы казыгы дууленди
дир долгап келген. Бир катан
башкынын херимерин келген
«алчынды» дегенге шы-
дашпай, буступ дүшкөн.

Хайраал, хайраал хе-
римерин деп хомуларын
улуу бир баштак кийи мы-
ла деп турган:

— Бойду комиссары кел-
ген, туугу ажалымды шы-
нап хынап барды.

БАДЫТКАТТЫНГАН

1970 чылдын май эгемде
«Кызыл Тук» сохотун мур-
накты чолаачы Бузур-от
Дылдыл Халдагайды ба-
раан сөөртүн алгаш, хеп-
хевтер бир бөрү-биле таар-
жы берген. Кончуг көк чет-
тирбей дагже маңнап үнө
берген.

— Майнаа теринде борбак
кара түвө октапты — деп, ма-
шина кырынга орган кижилер
алгырышкан.

Челе бээрге, хой хырымдын
иштине тос бөрүк сун
каз болган. Бөрү малды
агыртып, хырым челе чар-
бас, ову хал кылдыр амы-
дай бөрү дээр ишча бир ка-
л бадыкаттыгы.

М. ДОНГАК.

ХӨКТҮГҮЖУРАЛДАР

Шала күскөзү тайын, а-
вгуст айны арай сөөдүрөдү,
балыктаар ийишкен, Бин-Хем-
ни өрү моторлуг хемелди
Уаг-Уагын алаан орта
барып дондадым. Хүн ор-
тугунда кырып, напшалаң
кыдыр сүзүрүчү балыкка
оура берген. Эжик хөөрөп
чугалайдыр:

— Ам таптым-ла балыктаар
ей-дүр. Көжө келергей че-
нээр чүвө. Паштаа өтк эксе-
нелер, унутуп октап тур-
гай сен. Шелерин аялгы
эвес, соопла чордан кижик
челпн чөткөнөс шыкыгай!
— Балык-ла бар-ла боор
аа? — деп чугаагы уаг-на
хөрүлөлдүр бодон, эжикден
айтырдым.

— Па, балык маа турбас
болса, кала турар боор! — деп,
эжик сүзү салды. Шелер
мындагыча билди. Бо эре-
мешин малымды чор даан.
Дөө ол салымдын таарымча-
лым! Оорган ошпаңынгаз
болса, туула-на пер-дир. Че,
үрмөк балык-лаа калчаар,
эртөө калдыгылап тургай-ла
бис. Ам аяк сыялгы-биле бел,
мында туулар-дыр. Чөпсөөр-
еңер сен бе?

— Арай деп уаг бел ту-
ду алаа, оон оң чүвө кай-
да боор — дедим. — А мен
арай сыялгыгаздыр херилги
кыдыр кырыштып келерим,
сен белден ушпа сен эксел.
— Белдер, мындай маана
ылап-ла турар! дөңгөз эжик
сыйныгылап Уаг-Хем-
ни ортууна чөлжү
сыялгыны шылапты. Оон-
на ооңуу долап тур оң. Мен
сыялгыным чаа-ла баглан
алдым.

Кижик сыйныгылап сы-
лаптыр октап, хырылалар
долап-ла турар мындыг. Мен-
даа чүү боор, кара-сөөк кара
олтаан кылдыр кызыл каан
сыялгыным сугга ба-
рып салган. Саарыгым куула
салдым балыкым-на. Көзөк
болганда келергей-ла уаг
кара кыдыгы. Ана калдып
кылдыр, кармангы ауы эвес-
не. Чирла бөрүлден сөзгө-
гөш, чорду эрликте челип үн-
дүрүм-не. Сыкы терге келер
орта, сыялгыным сымын се-
лөндөргө келерге, калдыгы-
ны кургаг терге караш кыл-
дым. Халчок уулу калдыгы
сайым даштарына ана кы-
дырлар шылаптыр тур. Ону
бөрүл астып алган хавымче
кыро каан алдым.

Эжик көрүп тура чугалай-
дыр:

— Кончуг калдыгымы ээп
экелдиңиз ала! Ам ок балык
ханаалган, олаа аялжыңар
эвес. Балык муну бар-ла.
Шылап-ла калдыгылар шы-
ла келжөктөй келергей те-
нээр чүвө боон-тур. Имир
дүшкөндө-ле хал долап
мындыг. «Паштаа өт эксең

Совет, моол чонунуң найы-
ралың дугайы шагдан бээр
билдирет. Анаа чижектер
кыйыт. Ыччалла-лаа олар-
ның бирөөсүн дугайы чу-
гааладым.

Чойбалсан хоорайның ший
театрына совет-моол найы-
рал митингил болуп турган.
Уагун-Бурд-Соболевке сөс
берди. Аялгыг дүрт-сыныг,
анжык моол — хоорай эмел-
теинин эмчизи илдерге үнүп
келди. Ургүчүлөдү адым
таскаакыны аяа үр-се сөс
берди. Эгенин хүдүмүрү-
шаан, аалды эргий көргөдү.
Хоорайда ат-сураглыг кижик
дээр билдире берген. Ону
ол хоорайда чурттан турар
кыжы бүрүз эки билер бо-
ган хүндүлөр. Адым тас-
каакыны ооңураага, ол
сүрөдөй араак чугалап эге-
леди.

— Ийи чонуну уаг найы-
ралыңа болумуну чурта-
гам-биле дөрт хүдүмүрү-
мен бала орус өлүктөрүн
мурнууга эгиттимес өрөлү-
боон бүгү назлаа артар мен.
Фамилыңа «Соболев» деп
комункагы оң эргим бооган
хүндүгү кылдыр санап чо-
руур мен. Ол мени орусам
фамилыңдыр. Анаа мээң-
огулунуң мөгенин дамыды-
нар!

Тус терин «Дэ» («Чал-
бынш») солунуңу коррес-
пондентка Б. Халыгаараа
мени Уагун-Бурд-биле та-
ныштырды, ону аалчыла ба-
жыңыңа чалаан мен, чугаа-
выс даң хаяаага чедир үр-
гүчүлөдү.

«Кандыг ада адым-теңге
эжик күзөсө боор? Кырган
арат Бава огул мен, шы-
рак, караа кескү, кал калык
болуу деп күш чоралган:
«Огул күш-ажыкты, ачык,
малчы болуң!» Оолду Уа-
гун-Бурд деп адаан, огу-
лаан дег...

— Чок, кайымы ыдыг боор!
Ылаа-ла балык! — деп эжик-
ге буюрдым.
Сыялгыным шылап-ла
уаг балык алканы илден
болду. Хылым мырындай
дылгылар хере чүткүп турар.
— Дашпай, дашпай! —
деп, кижик чагган тур.
— Дашпай кескү сүткө дүрө
чор. Чоорту тыртпас болуң-
ла, үзө сога боор чадаар.
Баштай алган мооралды,
шанай рөдүл албааңа хөржөк.

Хыл бакылда кылаанаш-
ты апкан уаг балык бирде
сугу куула октадыр салып-
тур, бирде шапкын сугу
өрү-лаа чара чүткүп мындыг.
Мен дээрге үн чиккен, спи-
нигиңиң ийн холдан тууду-
кан, каткышкан ооңуу до-
лап тур мен.

Эжик уаг балыкты ушта
сөөртүп дөңгөз, резина иди-
ниң ууун хончуула дөңгөз
дөңгөз чедир өрт тыртып
алган, терек сугке дисек
караан амыр сүзүп кире бер-
ген, балык өрү чүткүрү-
дөңгөз, хемини кылдыр өрү мөчү-
редип, куула чүткүрү-
дөңгөз, палын баран, балар-
ды дашпайга тайым укар
чыгым дөңгөз-ле тур оң.

Туулап уаг бел, хүүрөк
деп, калык кууруу-биле сугу-
н кылдым орта моңаша,
мыл боорго, мен аят төрө-
чүлөз чүвө деп, спинигиңиң
ийн ууун мырындай тү-
гүтүп чал бажыга халкан,
болуу шала херек берген
тыртып тур мен. Халыраан
балык үзө тырта, бөрү ийнө
дөңгөз, эжик хейде-ле дү-
рүрүм мындыг.

Шак амыр мичаар хер-
жөк келген, алаа сөөдүлө
дегип белди арай боорда
эрикче чоокшудалды экел-
ди. Белди кургаг сайже үн-
дүр сөөрткөк чорумда-ла,
сыкы сугга эжик оң кыры-
га чалдыктап олурушкан.
Холда шагла-ла белен бижэ-
биле чүшкүлөнтү. Бел куу-
ру-биле сайга моңаша,
дырлаш кынырга, балыкты
биче-ле болза, чаштай бер
чакты.

Шак мичаар сугу дүш
бооп, баштай барган келжө-
көстө-ле кончуг белди тууду
ап, туулап олаага чедилди-
вис.

— Бо чөп сөзү ээ көрүп ту-
рар-дыр — деп, эжик хөөрө-
ди. — Мен чече-лаа окта-
рымга келгүсү курга, а сен
каш долаурунда адым шы-
нап.

— Бо дээрге мээң назым
иштине халаа чалгыс тана-
рыла-дыр — деп кижикте
чугаладым. Хүдөдир-ла
окаарга, бел белен, албас
боор чүвө чорал. Хол хавар
боор, кижик чөсөк төгөтөн,
сөксөк калы шыкышай. А
бо нежэ көрбөс бе, өңөгөр

— Чок, кайымы ыдыг боор!
Ылаа-ла балык! — деп эжик-
ге буюрдым.

Сыялгыным шылап-ла
уаг балык алканы илден
болду. Хылым мырындай
дылгылар хере чүткүп турар.
— Дашпай, дашпай! —
деп, кижик чагган тур.
— Дашпай кескү сүткө дүрө
чор. Чоорту тыртпас болуң-
ла, үзө сога боор чадаар.
Баштай алган мооралды,
шанай рөдүл албааңа хөржөк.

Хыл бакылда кылаанаш-
ты апкан уаг балык бирде
сугу куула октадыр салып-
тур, бирде шапкын сугу
өрү-лаа чара чүткүп мындыг.
Мен дээрге үн чиккен, спи-
нигиңиң ийн холдан тууду-
кан, каткышкан ооңуу до-
лап тур мен.

Эжик уаг балыкты ушта
сөөртүп дөңгөз, резина иди-
ниң ууун хончуула дөңгөз
дөңгөз чедир өрт тыртып
алган, терек сугке дисек
караан амыр сүзүп кире бер-
ген, балык өрү чүткүрү-
дөңгөз, хемини кылдыр өрү мөчү-
редип, куула чүткүрү-
дөңгөз, палын баран, балар-
ды дашпайга тайым укар
чыгым дөңгөз-ле тур оң.

Туулап уаг бел, хүүрөк
деп, калык кууруу-биле сугу-
н кылдым орта моңаша,
мыл боорго, мен аят төрө-
чүлөз чүвө деп, спинигиңиң
ийн ууун мырындай тү-
гүтүп чал бажыга халкан,
болуу шала херек берген
тыртып тур мен. Халыраан
балык үзө тырта, бөрү ийнө
дөңгөз, эжик хейде-ле дү-
рүрүм мындыг.

Шак амыр мичаар хер-
жөк келген, алаа сөөдүлө
дегип белди арай боорда
эрикче чоокшудалды экел-
ди. Белди кургаг сайже үн-
дүр сөөрткөк чорумда-ла,
сыкы сугга эжик оң кыры-
га чалдыктап олурушкан.
Холда шагла-ла белен бижэ-
биле чүшкүлөнтү. Бел куу-
ру-биле сайга моңаша,
дырлаш кынырга, балыкты
биче-ле болза, чаштай бер
чакты.

Шак мичаар сугу дүш
бооп, баштай барган келжө-
көстө-ле кончуг белди тууду
ап, туулап олаага чедилди-
вис.

— Бо чөп сөзү ээ көрүп ту-
рар-дыр — деп, эжик хөөрө-
ди. — Мен чече-лаа окта-
рымга келгүсү курга, а сен
каш долаурунда адым шы-
нап.

— Бо дээрге мээң назым
иштине халаа чалгыс тана-
рыла-дыр — деп кижикте
чугаладым. Хүдөдир-ла
окаарга, бел белен, албас
боор чүвө чорал. Хол хавар
боор, кижик чөсөк төгөтөн,
сөксөк калы шыкышай. А
бо нежэ көрбөс бе, өңөгөр

Совет-моол найыралга
ОГЛУНУҢ МӨГЕЙИИ

Совет, моол чонунуң найы-
ралың дугайы шагдан бээр
билдирет. Анаа чижектер
кыйыт. Ыччалла-лаа олар-
ның бирөөсүн дугайы чу-
гааладым.

Чойбалсан хоорайның ший
театрына совет-моол найы-
рал митингил болуп турган.
Уагун-Бурд-Соболевке сөс
берди. Аялгыг дүрт-сыныг,
анжык моол — хоорай эмел-
теинин эмчизи илдерге үнүп
келди. Ургүчүлөдү адым
таскаакыны аяа үр-се сөс
берди. Эгенин хүдүмүрү-
шаан, аалды эргий көргөдү.
Хоорайда ат-сураглыг кижик
дээр билдире берген. Ону
ол хоорайда чурттан турар
кыжы бүрүз эки билер бо-
ган хүндүлөр. Адым тас-
каакыны ооңураага, ол
сүрөдөй араак чугалап эге-
леди.

— Ийи чонуну уаг найы-
ралыңа болумуну чурта-
гам-биле дөрт хүдүмүрү-
мен бала орус өлүктөрүн
мурнууга эгиттимес өрөлү-
боон бүгү назлаа артар мен.
Фамилыңа «Соболев» деп
комункагы оң эргим бооган
хүндүгү кылдыр санап чо-
руур мен. Ол мени орусам
фамилыңдыр. Анаа мээң-
огулунуң мөгенин дамыды-
нар!

Тус терин «Дэ» («Чал-
бынш») солунуңу коррес-
пондентка Б. Халыгаараа
мени Уагун-Бурд-биле та-
ныштырды, ону аалчыла ба-
жыңыңа чалаан мен, чугаа-
выс даң хаяаага чедир үр-
гүчүлөдү.

«Кандыг ада адым-теңге
эжик күзөсө боор? Кырган
арат Бава огул мен, шы-
рак, караа кескү, кал калык
болуу деп күш чоралган:
«Огул күш-ажыкты, ачык,
малчы болуң!» Оолду Уа-
гун-Бурд деп адаан, огу-
лаан дег...

— Чок, кайымы ыдыг боор!
Ылаа-ла балык! — деп эжик-
ге буюрдым.

Сыялгыным шылап-ла
уаг балык алканы илден
болду. Хылым мырындай
дылгылар хере чүткүп турар.
— Дашпай, дашпай! —
деп, кижик чагган тур.
— Дашпай кескү сүткө дүрө
чор. Чоорту тыртпас болуң-
ла, үзө сога боор чадаар.
Баштай алган мооралды,
шанай рөдүл албааңа хөржөк.

Хыл бакылда кылаанаш-
ты апкан уаг балык бирде
сугу куула октадыр салып-
тур, бирде шапкын сугу
өрү-лаа чара чүткүп мындыг.
Мен дээрге үн чиккен, спи-
нигиңиң ийн холдан тууду-
кан, каткышкан ооңуу до-
лап тур мен.

Эжик уаг балыкты ушта
сөөртүп дөңгөз, резина иди-
ниң ууун хончуула дөңгөз
дөңгөз чедир өрт тыртып
алган, терек сугке дисек
караан амыр сүзүп кире бер-
ген, балык өрү чүткүрү-
дөңгөз, хемини кылдыр өрү мөчү-
редип, куула чүткүрү-
дөңгөз, палын баран, балар-
ды дашпайга тайым укар
чыгым дөңгөз-ле тур оң.

Туулап уаг бел, хүүрөк
деп, калык кууруу-биле сугу-
н кылдым орта моңаша,
мыл боорго, мен аят төрө-
чүлөз чүвө деп, спинигиңиң
ийн ууун мырындай тү-
гүтүп чал бажыга халкан,
болуу шала херек берген
тыртып тур мен. Халыраан
балык үзө тырта, бөрү ийнө
дөңгөз, эжик хейде-ле дү-
рүрүм мындыг.

Шак амыр мичаар хер-
жөк келген, алаа сөөдүлө
дегип белди арай боорда
эрикче чоокшудалды экел-
ди. Белди кургаг сайже үн-
дүр сөөрткөк чорумда-ла,
сыкы сугга эжик оң кыры-
га чалдыктап олурушкан.
Холда шагла-ла белен бижэ-
биле чүшкүлөнтү. Бел куу-
ру-биле сайга моңаша,
дырлаш кынырга, балыкты
биче-ле болза, чаштай бер
чакты.

Шак мичаар сугу дүш
бооп, баштай барган келжө-
көстө-ле кончуг белди тууду
ап, туулап олаага чедилди-
вис.

— Бо чөп сөзү ээ көрүп ту-
рар-дыр — деп, эжик хөөрө-
ди. — Мен чече-лаа окта-
рымга келгүсү курга, а сен
каш долаурунда адым шы-
нап.

— Бо дээрге мээң назым
иштине халаа чалгыс тана-
рыла-дыр — деп кижикте
чугаладым. Хүдөдир-ла
окаарга, бел белен, албас
боор чүвө чорал. Хол хавар
боор, кижик чөсөк төгөтөн,
сөксөк калы шыкышай. А
бо нежэ көрбөс бе, өңөгөр

— Чок, кайымы ыдыг боор!
Ылаа-ла балык! — деп эжик-
ге буюрдым.

Сыялгыным шылап-ла
уаг балык алканы илден
болду. Хылым мырындай
дылгылар хере чүткүп турар.
— Дашпай, дашпай! —
деп, кижик чагган тур.
— Дашпай кескү сүткө дүрө
чор. Чоорту тыртпас болуң-
ла, үзө сога боор чадаар.
Баштай алган мооралды,
шанай рөдүл албааңа хөржөк.

Хыл бакылда кылаанаш-
ты апкан уаг балык бирде
сугу куула октадыр салып-
тур, бирде шапкын сугу
өрү-лаа чара чүткүп мындыг.
Мен дээрге үн чиккен, спи-
нигиңиң ийн холдан тууду-
кан, каткышкан ооңуу до-
лап тур мен.

Эжик уаг балыкты ушта
сөөртүп дөңгөз, резина иди-
ниң ууун хончуула дөңгөз
дөңгөз чедир өрт тыртып
алган, терек сугке дисек
караан амыр сүзүп кире бер-
ген, балык өрү чүткүрү-
дөңгөз, хемини кылдыр өрү мөчү-
редип, куула чүткүрү-
дөңгөз, палын баран, балар-
ды дашпайга тайым укар
чыгым дөңгөз-ле тур оң.

Туулап уаг бел, хүүрөк
деп, калык кууруу-биле сугу-
н кылдым орта моңаша,
мыл боорго, мен аят төрө-
чүлөз чүвө деп, спинигиңиң
ийн ууун мырындай тү-
гүтүп чал бажыга халкан,
болуу шала херек берген
тыртып тур мен. Халыраан
балык үзө тырта, бөрү ийнө
дөңгөз, эжик хейде-ле дү-
рүрүм мындыг.

Шак амыр мичаар хер-
жөк келген, алаа сөөдүлө
дегип белди арай боорда
эрикче чоокшудалды экел-
ди. Белди кургаг сайже үн-
дүр сөөрткөк чорумда-ла,
сыкы сугга эжик оң кыры-
га чалдыктап олурушкан.
Холда шагла-ла белен бижэ-
биле чүшкүлөнтү. Бел куу-
ру-биле сайга моңаша,
дырлаш кынырга, балыкты
биче-ле болза, чаштай бер
чакты.

Шак мичаар сугу дүш
бооп, баштай барган келжө-
көстө-ле кончуг белди тууду
ап, туулап олаага чедилди-
вис.

— Бо чөп сөзү ээ көрүп ту-
рар-дыр — деп, эжик хөөрө-
ди. — Мен чече-лаа окта-
рымга келгүсү курга, а сен
каш долаурунда адым шы-
нап.

Совет, моол чонунуң найы-
ралың дугайы шагдан бээр
билдирет. Анаа чижектер
кыйыт. Ыччалла-лаа олар-
ның бирөөсүн дугайы чу-
гааладым.

Чойбалсан хоорайның ший
театрына совет-моол найы-
рал митингил болуп турган.
Уагун-Бурд-Соболевке сөс
берди. Аялгыг дүрт-сыныг,
анжык моол — хоорай эмел-
теинин эмчизи илдерге үнүп
келди. Ургүчүлөдү адым
таскаакыны аяа үр-се сөс
берди. Эгенин хүдүмүрү-
шаан, аалды эргий көргөдү.
Хоорайда ат-сураглыг кижик
дээр билдире берген. Ону
ол хоорайда чурттан турар
кыжы бүрүз эки билер бо-
ган хүндүлөр. Адым тас-
каакыны ооңураага, ол
сүрөдөй араак чугалап эге-
леди.

— Ийи чонуну уаг найы-
ралыңа болумуну чурта-
гам-биле дөрт хүдүмүрү-
мен бала орус өлүктөрүн
мурнууга эгиттимес өрөлү-
боон бүгү назлаа артар мен.
Фамилыңа «Соболев» деп
комункагы оң эргим бооган
хүндүгү кылдыр санап чо-
руур мен. Ол мени орусам
фамилыңдыр. Анаа мээң-
огулунуң мөгенин дамыды-
нар!

Тус терин «Дэ» («Чал-
бынш») солунуңу коррес-
пондентка Б. Халыгаараа
мени Уагун-Бурд-биле та-
ныштырды, ону аалчыла ба-
жыңыңа чалаан мен, чугаа-
выс даң хаяаага чедир үр-
гүчүлөдү.

«Кандыг ада адым-теңге
эжик күзөсө боор? Кырган
арат Бава огул мен, шы-
рак, караа кескү, кал калык
болуу деп күш чоралган:
«Огул күш-ажыкты, ачык,
малчы болуң!» Оолду Уа-
гун-Бурд деп адаан, огу-
лаан дег...